

UNIVERZITA KARLOVA

Katolická teologická fakulta

Katedra církevních dějin a literární historie

Historické vědy – Církevní a obecné dějiny

Mgr. Michal Pohunek

Autoreferát k disertační práci

Dějiny kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské

(History of the Slavonic Monastery during the Hussite and Utraquist Period)

Školitel: prof. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D.

Praha 2022

Úvod

Účelem předkládané disertace je vytvoření ucelené monografie shrnující dějiny kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské. Hlavním objektem bádání je tedy benediktinská mnišská komunita z kláštera Na Slovanech na Novém Městě pražském, později nazývaném též Emauzy, která se v bouřlivých událostech revolučního roku 1419 přidala na stranu podobojí, přičemž však, alespoň formálně, zůstal zachován její statut mnišské komunity. Komunitu sleduji explicitně do roku 1471, což je rok smrti krále Jiřího z Poděbrad, a prakticky až do počátku 16. století. Po celou zkoumanou dobu je pak ve zdejších klášteře možno vystopovat existenci mnišské komunity, která má duchovně blízko k Rokycanově církvi pod obojí a částečně také k jiným spirituálním proudům oné doby, jako byli němečtí valdensko-husitsky orientovaní věrní bratří, nebo originální česká křesťanská denominace Jednota bratrská.

Dosavadní odborná literatura se s utrakvistickým obdobím dějin zmíněného kláštera vyrovnávala pouze na formátu článků ve sbornících a periodikách nebo statí v obsírněji zaměřených publikacích. Doposud nejdůležitější prací zásadně se dotýkající našeho tématu je bezpochyby článek Pavla B. Kůrky, publikovaný v roce 2007.¹ Přestože se jedná o studii vzniklou na základě proseminární práce z roku 1998/1999, autor v ní profesionálním způsobem shrnul velkou část základních pramenů. Článek se ambiciózním způsobem věnuje celému utrakvistickému období kláštera Na Slovanech, tedy éře mezi lety 1419–1592, a určitě zodpovídá uspokojivým způsobem mnohé ze základních otázek týkajících se tehdejší klášterní komunity.

Starší článek o sledovaném tématu vydal v polovině sedmdesátých let Vladimír Sakař. V tomto článku poměrně moderním a objektivním způsobem shrnul tehdejší stav historického bádání o tématu utrakvistické komunity kláštera Na Slovanech a jeho základní informace o existenci a charakteru husitské mnišské komunity jsou přijatelné dodnes.²

Kvalitní přehled informací o předhusitských dějinách kláštera najdeme dnes v úvodu k práci Kateřiny Kubínové zabývající se jako hlavním tématem svého bádání slavným

¹ Pavel B. KŮRKA, Slovanický klášter mezi husitstvím a katolicismem. Dějiny klášterní komunity v letech 1419 – 1592, in: *Emauzy. Benediktinský klášter Na Slovanech v srdci Prahy*, Klára BENEŠOVSKÁ – Kateřina KUBÍNOVÁ (edd.), Praha 2007, s. 107–124.

² Vladimír SAKAŘ, Klášter Na Slovanech v období husitského revolučního hnutí a jeho doznívání, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK, Praha 1975, s. 187–191.

Emauzským cyklem. Tato publikace obsahuje důležité poznatky o první etapě existence kláštera Na Slovanech jak z hlediska kunsthistorického, tak i obecně historického.³

Otázce liturgie kláštera Na Slovanech se ve své době věnoval František Václav Mareš, který zaujal výrazně skeptické stanovisko k představě pokračování slovanské liturgie v klášterním chrámu Na Slovanech i po přechodu na stranu pod obojí.⁴ V té věci se mu snažil oponovat Václav Huňáček, který zastával stanovisko, že slovanská liturgie v klášteře utrakvistické doby přežívala i nadále a časem církevně-slovanskou řeč při bohoslužbách nahradila čeština.⁵ Paralelně k Huňáčkově představě české liturgie na Slovanech vznikla teorie Z. Nejedlého o české mši provozované údajně na Novém Městě pražském pod vlivem radikálního křídla pražského husitství vedeného Janem Želivským.⁶ Žádnou z těchto dvou hypotéz však nelze podpořit dostatečným pramenným svědectvím.

Co se týče pohledu na historii kláštera z perspektivy současné slavistiky, nedocenitelné služby dalšímu bádání o dějinách kláštera Na Slovanech prokazuje nově publikovaná monografie sledující hlaholské písemnictví doby lucemburské od jazykovědce Václava Čermáka, v níž lze najít nejnovější informace ke všem známým dochovaným hlaholským textům husitské doby i k veškerým starším hlaholským památkám, které zkoumané téma podstatně dokreslují. Publikace obsahuje rovněž velmi kvalitní souhrn dosavadního bádání týkajícího se kláštera Na Slovanech z pohledu slavistiky a ten je jistě významnou pomocí také pro výzkumnou práci v oboru církevních dějin.⁷

Velmi důležitou se z hlediska zkoumání hlavního tématu mé práce jeví také otázka putování slavného Remešského evangeliáře ze Slovan přes Konstantinopol do francouzské Remeše. V tomto směru dodnes hraje svou roli hypotéza Václava Hanky, že evangeliář byl do Konstantinopole přinesen jako dar představitelům tamní církve českým poslem, zastupujícím

³ Kateřina KUBÍNOVÁ, *Emauzský cyklus. Ikonografie středověkých nástěnných maleb v ambitu kláštera Na Slovanech*, Praha 2012.

⁴ František Václav MAREŠ, Hlaholice na Moravě a v Čechách, in: František Václav MAREŠ, *Cyrilometodějská tradice a slavistika*, Emilie BLÁHOVÁ – Josef VINTR – Václav KONZAL (edd.), Praha 2000, s. 61 – 118. Původně vyšlo in: *Slovo* 21, 1971, s. 133–200.

⁵ Václav HUŇÁČEK, Klášter Na Slovanech a počátky východoslovanských studií u nás, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK (edd.), Praha 1975, s. 175–186.

⁶ Zdeněk NEJEDLÝ, *Dějiny husitského zpěvu* 5, Praha 1955, s. 143.

⁷ Václav ČERMÁK, *Hlaholské písemnictví v Čechách doby lucemburské*, Praha 2020.

pražskou konzistoř pod obojí.⁸ V souvislosti s Remešským evangeliářem je nutno zmínit také práce Louise Legeera,⁹ Milady Paulové,¹⁰ či Valérie Geronimi.¹¹

Dodnes je důležitý také článek o Remešském evangeliáři z pera emauzského opata Arnošta Vykoukala, obsahující mnohé informace o obsahu této liturgické knihy.¹² S nejnovějším výzkumem věnovaným této problematice a také s kritickou edicí hlaholské části Remešského evangeliáře přišla ruská badatelka Olga Strachova.¹³ Nejen jako editor podkladů k jednání českého posla Konstantina Anglika v Konstantinopoli v letech 1451–1452, ale i jako samostatný badatel pak vynikl Antonín Salač.¹⁴

Důležitým prvkem v dějinách kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské je také vztah k raně reformním radikálním proudům. Nejpodrobnější seznam pramenů a důležité literatury o vztahu komunity slovanského kláštera k valdenskému biskupu Friedrichu Reiserovi najdeme dnes v článku holandského církevního historika Alberta de Lange.¹⁵ Z českých badatelů je v tomto směru třeba vzpomenout na Amedea Molnára¹⁶ a Františka Michálka Bartoše.¹⁷ Na příběh Friedricha Reiserera navazují také počátky Jednoty bratrské v klášteře Na

⁸ Václav HANKA, Dopisy z ciziny Wáclawowi Hankowi, *Časopis českého Museum* 14, 1840/2, s. 187–199.

⁹ Louis LEGER, *Notice sur L'Évangélique slave de Reims. Dit: Text du sacre*, Reims – Praha 1899.

¹⁰ Milada PAULOVÁ, Styky českých husitů s cařihradskou církví na základě církevních poměrů byzantských, *Časopis Musea Království Českého* 92/1, 1918, s. 1–20, 111–121, 215–228, 306–319.

¹¹ Valérie GERONIMI, L'Évangélique slave de Reims. Mythes, (re)découverte historique et perspectives, *Révue des études slaves* LXXXIX/1-2, 2018, s. 133–142.

¹² Arnošt VYKOUKAL, Remešský staroslovanský Evangeliář, zvaný „Texte du sacre“ s liturgického hlediska, in: *Slovanské studie. Sbírka statí věnovaných prelátu univ. prof. Dr. Josefu Vajsovi k uctění jeho životního díla*, Praha 1948, s. 189–206.

¹³ Ольга Б. СТРАХОВА, Глаголическая часть Реймского евангелия: история, язык, текст, *Palaeoslavica. Supplementum* 3, 2014.

¹⁴ Antonín SALAČ, *Constantinople et Prague en 1452. Cařihrad a Praha r. 1452*, Praha 1958.

¹⁵ Albert de LANGE, Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“. Quellen und Literatur zu Person und Werk, in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 29–58.

¹⁶ Amedeo MOLNÁR, *Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru*, Praha 1991.

¹⁷ František Michálek BARTOŠ, *Husitství a cizina*, Praha 1931.

Slovanech, o nichž ve svých dílech píše např. Josef Theodor Müller,¹⁸ Rudolf Říčan,¹⁹ Tabita Landová,²⁰ Ota Halama²¹ a další. Dodnes je velmi užitečná také starší monografie o prvním období Jednoty z pera Jaroslava Golla.²²

Z hlediska výzkumu ekonomických dějin je i pro téma dějin kláštera Na Slovanech za husitství přínosná práce Stanislava Bárty, který ve své monografii o zástavách statků císařem Zikmundem v letech 1420–1437 vytvořil soupis listin, prostřednictvím nichž přecházely statky ve vlastnictví církevních institucí, včetně kláštera Na Slovanech, do rukou sekulárních majitelů.²³ Práce navazuje na výzkum Jaroslava Čechury, který již ve své kandidátské disertaci položil základy pro vyčíslení ohromného množství církevního nemovitého majetku, jenž přešel do vlastnictví panstva, nižší šlechty a okrajově i měst právě v dobách po vypuknutí husitské revoluce v roce 1419 a dalších majetkových převodů ve dvacátých a třicátých letech 15. století.²⁴

Ze starších prací je i dnes velmi důležitý zejména *Dějepis města Prahy* od Václava Vladivoje Tomka. V jeho díle lze najít četné podnětné informace o personálních a majetkových reáliích kláštera a jeho zásluhou lze také snadněji identifikovat mnohé osoby a lokality, které vstupují do historických dějů zkoumaného kláštera.²⁵

¹⁸ Josef Theodor MÜLLER, *Dějiny Jednoty bratrské I*, Praha 1923.

¹⁹ Rudolf ŘÍČAN, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha 1957.

²⁰ Tabita LANDOVÁ, *Liturgie Jednoty bratrské*, Praha 2014.

²¹ Ota HALAMA, Jednota bratrská, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2014, s. 606 – 617.

²² Jaroslav GOLL, *Petr Chelčický a Jednota bratrská v XV. stol.*, Praha 1916.

²³ Stanislav BÁRTA, *Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského na církevní statky (1420–1437)*, Brno 2016.

²⁴ Jaroslav ČECHURA, *Sekularizace církevních statků v husitské revoluci* (kandidátská disertační práce Historického ústavu Akademie věd), Praha 1984.

²⁵ Používám zejména díly: Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy III*, Praha 1893; Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy V*, Praha 1905; Wáclaw Wladiwoj TOMEK, *Dějepis města Prahy IX*, Praha 1893.

Z ostatních starších autorů jsou v mé disertaci na některých místech citováni také František Palacký,²⁶ František Ekert,²⁷ Leander Helmling,²⁸ Anton Gindely²⁹ apod. Práce těchto historiků sice již neodpovídají současnému stavu bádání, ale některé jejich postřehy mohou být inspirativní dodnes.

Cíl a metodika bádání

Cílem předkládané disertace je popis dějin kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské na základě dobových pramenů a jejich zpracování ve světle recentní odborné literatury. S vybranými prameny pracuji historicko-kritickou metodou³⁰ a usiluji v první řadě o vytvoření pravdivého obrazu popisované dějinné skutečnosti. Při své badatelské práci dbám zejména na podrobnou analýzu a syntézu dostupných pramenů a dosavadních přístupů ke zpracovávanému tématu, čím se snažím o nové zhodnocení starších teorií o jednotlivých aspektech zkoumaného tématu. Usiluji tak o co nejhlubší pochopení popisované doby a o očištění příběhu utrakvistické mnišské komunity a s ní duchovně spřízněné pospolitosti od pozdějších představ, které se v důsledku různých pozdějších idejí na historický základ nabalily.

Příběh popisované komunity se pokouším pojmut také bez zdůrazňování jakéhokoli konfesijního hlediska, a i když k práci nepřistupuji optikou sekulárního pozitivismu, protože bych tím popis klášterních dějin obral o jejich duchovní rozměr, snažím se i teologickou stránku vyprávění koncipovat v duchu otevřenosti různým ideovým proudům, které do popisovaných dějů zasahují, tak aby ve výsledném obrazu vynikaly reálně jejich kladné i záporné stránky.

²⁶ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého w Čechách a w Morawě* III/2, Praha 1851 a TÝŽ, *Dějiny národu českého w Čechách a w Morawě* IV/1, Praha 1857.

²⁷ František EKERT, *Posvátná místa král. hl. města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého* II, (reprint) Praha 1996.

²⁸ Leander HELMLING, *Emaus. Kurzgefaßte Geschichte und Beschreibung der Kirche und des Klosters*, Prag 1903.

²⁹ Anton GINDELY, *Geschichten der böhmischen Brüder* I, Prag 1857.

³⁰ Např. Jiří HANUŠ, *Pozvání ke studiu církevních dějin*, Brno 1999, s. 16nn; Marc BLOCH, *Obrana historie aneb historik a jeho řemeslo*, Praha 2011, s. 79–110.

Obsah a struktura práce

Práce má jednoduchou strukturu, kdy jednotlivé kapitoly vytvářejí popis tematických okruhů, které jsem si na začátku práce stanovil jako otázky týkající se sledovaného objektu, jež vnímám jako důležité k zodpovězení. Přestože jsem nucen přiznat, že výběr otázek je nevyhnutelně subjektivní, myslím, že jsem při něm postupoval veden snahou o dosažení maximální šíře a hloubky informativní preciznosti vykreslení dějin klášterní komunity, jakou mi zprávy v dochovaných pramenech reálně dosáhnout dovolují.

1. kapitola pojednává o pramenech, z nichž tato práce vychází, a zároveň obsahuje přehled důležité literatury, která se dotýká zpracovávaného tématu. Mimo to se v této části disertace zaměřuji na představení metodologických postupů, které při své badatelské práci používám.

2. kapitola se zaměřuje na popis událostí předcházejících hlavnímu ději mého historického vyprávění, a to především z hlediska ideového posunu, ke kterému došlo v české společnosti v době před vypuknutím husitské revoluce v roce 1419. Nejdůležitějším reflexním bodem této části disertace je samozřejmě hlavní jednotící symbol vrstevnatého husitského hnutí, tedy kalich večeře Páně. Proto se v této souvislosti soustředím především na pojednání o počátcích podávání eucharistie lidu pod obojí způsobou v raném období husitského hnutí a na teologický vývoj, který tuto liturgickou reformu zapříčinil.

3. kapitola popisuje přestup mnichů kláštera Na Slovanech ke straně podobojí. Především přihlížím k otázce jeho dobrovolnosti a také se snažím objektivně posoudit otázku případného násilí spáchaného na klášteře nebo komunitě ze strany husitských vojsk či zfanatizovaného pražského lidu.

4. kapitola se zaměřuje na vztah kláštera Na Slovanech k jeho okolí na Novém Městě a na místo utrakvistické mnišské komunity v kontextu pražského husitství. Mimo to se v této části spisu zabývám popisem obecných personálních a ekonomických okolností života komunity ve sledovaném období. Dále zkoumám i ostatní otázky týkající se poměru mezi klášterem a jeho okolím, především na rovině sociálních, kulturních, hospodářských či pastoračních vztahů nebo otázky spolupráce klášterní komunity při obléhání Vyšehradu a případně i jiných vojenských podnicích.

5. kapitola se koncentruje na hledání odpovědí na otázky ohledně věrnosti kláštera jeho původnímu určení, zamýšlenému Karlem IV., tedy aby byl centrem slovanské liturgie. Zde je nutno objasnit, které teologické proudy v rámci husitství měly v průběhu sledovaného období v klášteře Na Slovanech vliv a jak jejich teologie působila na podobu liturgie v klášteře

praktikované. Základním orientačním bodem tohoto výzkumu by měly být dochované slovanské prameny liturgického charakteru, avšak pro jejich neparné množství je nutno otevřít se také hypotézám o zániku původní slovanské liturgie a jejím nahrazením některými jinými formami ritů v té době v Čechách běžnějšími.

6. kapitola se zaměřuje na problematiku zachování autentického charakteru benediktinské mnišské komunity ve zkoumaném období. V příslušné kapitole se především snažím posoudit na základě autoritativních textů zabývajících se benediktinskou spiritualitou vnitřní opravdovost tehdejšího mnišského života na husitských Slovanech a také snahu zdejších řeholníků naplňovat ideály řehole sv. Benedikta.

7. kapitola usiluje o popis vztahu klášterní komunity k českému předreformačnímu hnutí, především k nově vznikající Jednotě bratrské, jejíž kořeny bývají tradičně hledány právě v druhé generaci utrakvistické komunity Slovanského kláštera. Toto téma je úzce spojeno také s otázkou valdensko-husitského společenství věrných bratří a jeho vztahu k Jednotě i ke klášteru Na Slovanech v době pod obojí.

8. kapitola se soustředí na hledání stop podílu komunity Slovanského kláštera na vyjednávání ohledně případného biskupského svěcení Jana Rokycany v Cařihradu v letech 1451–1452. Toto vyjednávání bývá tradičně spojováno s hypotézami o cestě slavného Remešského evangeliáře z pražských Slovan přes Konstantinopol do katedrální knihovny v Remeši, a proto se zde zabývám souhrnem poznatků o tajemné pouti této knihy a pokouším se o nové posouzení jejich hodnoty.

9. kapitola je zaměřena především na prozkoumání situace v komunitě po smrti Petra Payna roku 1456 a po odchodu části komunity pod vedením bratra Řehoře do Kunvaldu. Mimo to je v této části naznačen také pozdější vývoj poměrů v klášteře Na Slovanech v době jagellonské.

Nečíslovaný závěr obsahuje vyhodnocení zpracovávaného tématu, jeho podnětů pro další vědecký výzkum a teologické zamyšlení nad významem husitské komunity v dějinách české církve i v dějinách řeholního života vůbec.

Teoretický a praktický význam předkládané práce

Základní význam této disertace spatřuji především v reflexi svérázného historického fenoménu, který v sobě spojuje tradici západního mnišství a ideálů reformních hnutí, předcházejících reformaci 16. století. Tyto dva prvky křesťanské tradice v širším slova smyslu

bývaly církevním dějepiscetvím často vnímány jako dva myšlenkové proudy, které stojí ve vzájemném rozporu. Zkoumání fenoménu, jenž je historicky propojuje dohromady, může proto vést k novému pohledu na dva zdánlivě protikladné religiózní jevy, které však ve skutečnosti byly oba motivovány stejnou touhou, a to aplikovat radikálněji a opravdověji Kristovo evangelium do konkrétních lidských životů.

Toto zkoumání má, kromě svého teoretického významu, jako popisu nesmírně výrazného jevu v dějinách křesťanské spirituality, také svůj rozměr praktický, spočívající v poselství pro české ekumenické hnutí, které v sobě utrakvistická mnišská komunita nepochybně nese, ostatně jako celá Rokycanova církev pod obojí. Toto poselství tkví na jedné straně v odvaze stát si pevně za vlastní identitou a neustoupit od poznané pravdy a na straně druhé v ochotě k jednání se zbytkem křesťanského světa a v respektu ke Kristovu požadavku duchovní jednoty jeho učedníků.

S odstupem času a následkem vývoje, který prodělala eklesiologie většiny křesťanských církví v průběhu dvacátého století, je možno se na tuto komunitu podívat ze zcela nového úhlu, než bývalo běžné v předchozích dějinách historiografie pojímané z valné části konfesionalisticky, a v jejím příkladu hledat to, co nás v navzájem oddělených křesťanských denominacích může spojovat, abychom tak dosahovali hlubší jednoty, která není pouhou uniformitou, ale spíše jednotou Ducha v pluralitě forem.

Seznam nejdůležitějších pramenů a literatury

Ineditované prameny

Národní archiv – Praha, Dejvice

Hieronymus CECHNER, *Historia Emautina I. Mons sacer in quo bene placet sibi gratiae Dator*. NAD Praha, ŘB Emauzy, kn. 3.

Hieronymus CECHNER, *Historia Emautina Ia. Mons sacer in quo bene placuit Deo*. NAD Praha, ŘB Emauzy, kn. 4.

Hieronymus CECHNER, *Historia Emautina II. Mons sacer in quo bene placet sibi Adonai*. NAD Praha, ŘB Emauzy, kn. 5.

Benedikt POSCHIWAL, *Manuscripta* (akta kláštera svatého Mikuláše na Starém Městě pražském), NAD, Praha, ŘB Emauzy, kn. 10.

Seznamy mnichů v emauzském klášteře v letech 1348–1880, NAD, Praha, ŘB Emauzy, kn. 34.

Majetkové listiny z Archivu zrušených klášterů:

- NAD, Praha, AZK 430, ŘB sv. Mikuláš 31. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/430/charter> Cit. 21. 8. 2022.
- NAD, Praha, AZK 431, ŘB sv. Mikuláš 32. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/431/charter> Cit. 21. 8. 2022.
- NAD, Praha, AZK 432, ŘB sv. Mikuláš 33. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/432/charter> Cit. 22. 8. 2022.
- NAD, Praha, AZK 433, ŘB sv. Mikuláš 34. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/433/charter> Cit. 22. 8. 2022.
- NAD, Praha, AZK 434, ŘB sv. Mikuláš 35. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/434/charter> Cit. 22. 8. 2022.
- NAD, Praha, AZK 435, ŘB sv. Mikuláš 36. <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CMikulas/435/charter> Cit. 22. 8. 2022.

Akta Jednoty bratrské:

- NAD, Praha, fond 106, AUF, kn. A II.
- NAD, Praha, fond 106, AUF, kn. A III.
- NAD, Praha, fond 106, AUF, kn. A V.

Národní knihovna – Praha

Emptus liber 23. Abbato Anno Domini 1613 per Admodum Rdm. Patrem Adamum Benedicti tunc temporis priorem et vice Abbatem monasterii Slowan Ordinis S. Benedicti, Národní knihovna, Praha, sign. Cim J 252, XVII E 24, fol. 76an, N. 120.

Hrnčířův hlaholský abecedář. NK, Praha, sign. XI A 14, fol. 242v.

Listina oxfordské univerzity o věroučné bezúhonnosti Johna Wycliffa, Národní knihovna, Praha, sign. XI E 3, fol. Iir.

Missale Pragense, in: NK, Praha, sign. 39 D 7.

Paynovi připisovaný traktát *Ad quod dimissis*, NK, Praha, sign. VII F 13, fol. 122r–130r.

Petrus PAYNE, *Posicio M. Petri Anglici contra Przibram*, NK, Praha, sign. IV G 14, fol. 130r–156v.

Petrus PAYNE, *Replica contra Ungarum insulsum* (Replicacio contra doctores prefatos Regis Ungarie), NK, Praha, sign. VIII F 13, f. 240v–241r.

Sborník prací Vavřince Krasonického, NK, Praha V F 41.

Tepelský kodex, NK, Praha, sign. Teplá 431.

Rukopisy *Starých letopisů českých*

- *Text G*, NK, Praha, sign. XXII A 1 / Cim D 94 (CD MS 8).
- *Text M*, NK, Praha, sign. XIX A 50.

Knihovna Národního muzea – Praha

Jan JÁFET, *Hlas strážného*, KNM, Praha, sign. IV A 6.

Joannis Lasicii Commentarius de Origine et Institutis Fratrum Bohemicorum ab anno 1568,
KNM, Praha, sign. VI B 2.

Kniha pražských mistrů, Knihovna Národního muzea, Praha, sign. V E 8, fol. 1r–82v.

Rukopisy *Starých letopisů českých*:

- *Text K*, KNM, Praha, sign. IV E 28, fol. 129r–329r.
- *Text L*, KNM, Praha, sign. III B 12.

Archiv Pražského hradu

Hlaholský abecedář ve spisu *Consolatio philosophiae*. APH, fond KPMK, Praha, sign. M 125,
abecedaria fol. 1a.

Jakoubek ze STŘÍBRA, *Responsum ad Ioannem Gerson missum*, APH, fond KMPK, Praha,
sign. D 51, fol. 167v–176v.

Kniha pražských mistrů, APH, fond KMPK, Praha, sign. D 107.

Latinské zápisy studentů Rečkovy koleje psané hlaholicí, APH, fond KMPK, sign. M 40/2, fol.
157r a fol. 112r.

Majetková listina, APH, fond AMK, Praha, sign. 839 XXVIII 28.

Opis listiny pražských administrátorů, APH, fond AMK, cod. VI, 4, fol. R10v.

Petrus PAYNE, *Replica contra Ungarum insulsum* (Replicacio contra doctores prefatos Regis
Ungarie), APH, fond KPMK, sign. D 109.2, f. 171r–171v.

Zpráva o vstupu studenta Rečkovy koleje F. K. do kláštera Na Slovanech, APH, fond KMPK,
Praha, sign. M 40/2, fol. 98r–98v.

Archiv hlavního města Prahy

Manuál radní větší (autentický) 1432–1440, Archiv hl. m. Prahy, sign. 2082 (zničený roku 1945).

Manuál radní větší (autentický) 1455–1463, Archiv hl. m. Prahy, sign. 2085.

http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?xid=E1BD323BB72711DF820F00166F1163D4&entityType=10092&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28131816%29%29&scanIndex=0 Cit. 5. 11. 2022.

Manuál radní větší (autentický) 1478–1484, Archiv hl. m. Prahy, sign. 2088.

http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?xid=E1BD33EDB72711DF820F00166F1163D4&entityType=10092&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28131819%29%29&scanIndex=0 Cit. 5. 11. 2022.

Knihovna kláštera Strahov – Praha

Strahovský zlomek, Knihovna kláštera Strahov, Praha, sign. 290/zl.

Regionální muzeum – Kolín

Kolínský kancionál – usuál, Regionální muzeum, Kolín, rkp. př. č. 80/88.

Österreichische Nationalbibliothek – Wien

Acta ad concilium Basileensem et causam Bohemorum pertinentia, ÖNB Wien, Ms. 4937.

Confessio heretica et falsa, ÖNB, Wien, Ms. 4314, fol. 134v–135r.

Poselství Jana Rokycany basilejskému koncilu z roku 1437, ÖNB, Wien, Ms. 4704, fol. 239r–240r.

Výslech Štěpána z Basileje, Nicolaus de ELSTRAW et alii, *Acta concilii Constantinesis*, ÖNB, Wien, Ms. 5069, fol. 119v–120r.

Bibliothèque municipale – Reims

Remešský evangeliář, Bibliothèque Carnegie, Reims, Ms. 255.

Výpis z inventáře o Remešském evangeliáři, Bibliothèque municipale, Reims, Ms. 1794, n. 58, fol. 126r–126v.

Herzog August Bibliothek – Wolfenbüttel

Zápis procesu s Matějem Hagenem: *Acta inquisitionis haereticae pravitatis contra Waldenses in Berlin – Stettin*, Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel, Codex Helmstedt 403.

Archives Municipales – Strasßbourg

Wenckerův výpis z Reiserova procesu: Archives Municipales, Strasßbourg, Archive de St-Thomas 176; Wencker, *Varia Ecclesiastica XI*, fol. 141r–143r (nová paginace, s. 281–285).

Edice pramenů

Kroniky a anály

Bartošova Kronika pražská od léta Páně 1524 až do konce léta 1530, Karel Jaromír ERBEN (ed.) Praha 1863.

Georgius CRUGERIUS, *SS. Benedictus Veterrimi, ac Sacerrimi Ordinis in Occidente Patriarcha, in Monte Cassino Idolatriae Expugnator: Pietatis primitivae Ecclesiae in Occidente Restaurator*, Litomyšl 1678.

Deník Petra Žateckého. Liber diurnus, František HEŘMANSKÝ (ed.), Praha 1953.

Thomas GASCOIGNE, *Loci e libro veritatum. Passages selected from Gascoigne's Theological Dictionary illustrating the Condition of Church and State 1403–1458*, James Edwin Thorold ROGERS (ed.), Oxford 1881.

Geschichtschreiber der Hussitische Bewegung in Böhmen I (= *Fontes Rerum Austriacarum II*), Constantin HÖFLER (ed.), Wien 1856.

Geschichtschreiber der Husitischen Bewegung in Böhmen II (= *Fontes Rerum Austriacarum VI*), Constantin HÖFLER (ed.), Wien 1865.

Geschichtschreiber der Hussitischen Bewegung in Böhmen III, (= *Fontes rerum Austriacarum VII*), Constantin HÖFLER (ed.), Wien 1866.

Václav HÁJEK z Libočan, *Kronika česká*, Jan LINKA (ed.), Praha 2013.

Husitské skladby budyšínského rukopisu, Jiří DAŇHELKA, Praha 1952.

Bartoloměj PAPROCKÝ z Hlohol a Paprocké Vůle, *Diadochos id est successio. Ginák Pošlaupnost Knijžat a Králůw Českých, Biskupůw y Arcybiskupůw Pražských, a wšfeh třech Stawůw Slawného Králowstwj Českého, to gest Panfského, Rytířského a Měšťského, krátce febraná a wydaná*, Reprint z roku 1602, Praha 2005.

Tomáš PEŠINA z Čechorodu, *Mars Moravicus. Sive bella horrida et cruenta, seditiones, tumultus, praelia...*, Praha 1677.

Citované edice *Starých letopisů českých*

- *Prameny dějin českých. Nová řada II. Staré letopisy české (Texty nejstarší vrstvy)*, Alena M. ČERNÁ – Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ (edd.), Praha 2013.
- *Staré letopisy české z rukopisu křižovnického*, František ŠIMEK – Miloslav KAŇÁK (edd.), Praha 1959.
- *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem*, František ŠIMEK (ed.), Praha 1937.
- *Ze starých letopisů českých*, Jaroslav PORÁK – Jaroslav KAŠPAR (edd.), Praha 1980.
- *Staří letopisové čeští od roku 1378 do 1527 čili pokračování v kronikách Přibíka Pulkavy a Beneše z Hořovic z rukopisů starých vydané (= Dílo Františka Palackého 2)*, Jaroslav CHARVÁT (ed.), Praha 1941.
- Veršované letopisy, in: *Veršované skladby doby husitské*, František SVEJKOVSKÝ (ed.), Praha 1963, s. 156–166.

Enea SILVIO, *Historie česká, Aeneae Silvii Historia Bohemica*, Praha 1998.

Pavel STRÁNSKÝ, *Český stát. Okřik*, Bohumil RYBA (ed.), Praha 1953.

Vavřince z Březové Kronika husitská, Jaroslav GOLL (ed.) in: *Fontes Rerum Bohemicarum V*, Josef EMLER (ed.), Praha 1893, s. 327–534.

Korespondence a diplomatika

Antonín SALAČ, *Constantinople et Prague en 1452. Cařihrad a Praha r. 1452*, Praha 1958.

Archiv český I, František PALACKÝ (ed.), Praha 1840.

Archiv český II, František PALACKÝ (ed.), Praha 1842.

Archiv český III, František PALACKÝ (ed.), Praha 1844.

Archiv český VI, František PALACKÝ (ed.), Praha 1846,

Archiv český VII, Josef KALOUSEK (ed.), Praha 1887.

Archiv český VIII, Josef KALOUSEK (ed.), Praha 1888.

Die Urkunden des Königlichen Stiftes Emaus in Prag I. Das vollständige Registrum Slavorum,
Leander HELMLING – Adalbertus HORCICKA, (edd). Prag 1904.

Die Urkunden des Königlichen Stiftes Emaus in Prag aus den Jahren 1414–1885, Leander
HELMLING (ed.), Prag 1914.

Epistola Constantinopolitanae ecclesiae ad Bohemos, in: Александр Федорович
ГИЛЬФЕРДИНГ, *Гус. Его отношение к православной церкви*, Санкт-Петербург 1871,
s. 46–54.

Listy kláštera Zbraslavského, Ferdinand TADRA (ed.), Praha 1904.

Любопытное дополнение къ извѣстіямъ о славянскомъ евангеліи, находившемся въ
Реймсѣ, Николай ГРЕЧЬ (ed.), *Сынъ отечества* VIII/6, 1839, s. 70n.

Dokumenty koncilů, synod a církevních či státních institucí

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archdioecesim VII, Josef
EMLER (ed.), Praha 1886.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per VIII, Josef EMLER (ed.),
Praha 1889.

Listina oxfordské univerzity o věroučné bezúhonnosti Johna Wycliffa, in: *Concilia Pragensia. 1353–1413. Prager Synodal – Beschlüsse*, Constantin HÖFLER (ed.), Praha 1862, s. 53n.

Monumenta conciliorum generalium seculi decimi quinti I. Concilium basileense, Ernest von BIRK – František PALACKÝ (edd.), Wien 1857.

Prameny k synodám strany pražské a tábořské. Vznik husitské konfese, Zdeněk NEJEDLÝ (ed.), Praha 1900.

Regesta Imperii XI/1, Wilhelm ALTMANN (ed.), Innsbruck 1896–1897.

Regesta Imperii XI/2, Wilhelm ALTMANN (ed.), Innsbruck 1897–1900.

Soudní akta konsistoře Pražské II, Ferdinand TADRA (ed.), Praha 1893.

Soudní akta konsistoře Pražské VI, Ferdinand TADRA (ed.), Praha 1900.

Školské a notářské skladby, pozvání, rady a listiny. Scholastica et notaria dictamina, invitationes, documenta, litterae, Josef TRÍŠKA (ed.), in: *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, 1973/XIII, Fasc. 1–2, s. 30n.

The Register of Robert Hallum, Bishop of Salisbury 1407–1417, Joyce M. HORN (ed.), London 1982.

Závěry pražského synodu ze 7. července 1421, in: *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an*. I, František PALACKÝ (ed.), Praha 1873, s. 128–134.

Liturgické prameny

Jistebnický kancionál 1. Graduale, Jaroslav KOLÁR – Anežka VIDMANOVÁ – Hana VLHOVÁ-WÖRNER (edd.), Brno 2005.

Jistebnický kancionál 2. Cationale, Hana VLHOVÁ-WÖRNER (ed.), Chomutov 2019.

Edice strahovského zlomku:

- Václav ČERMÁK, *Hlaholské písemnictví v Čechách doby lucemburské*, Praha 2020, s. 262n.

- David EBEN, Strahovské hlaholské zlomky a jejich vztah k pražské chorální tradici, in: *Karel IV. a Emauzy. Liturgie – Text – Obraz*, Kateřina KUBÍNOVÁ (ed.), Praha 2017, s. 64n.
- Josef VAJS, Hlaholský zlomek nalezený v knihovně král. kanonie Strahovské, *Cyril* 35, 1909, 99–107.
- Josef VAJS, Über den liturgischen Gesang der Glagoliten, in: *Archiv für Slavische Philologie* 31, Vatroslav JAGIĆ (ed.), Berlin 1910, s. 430–442.

Prameny o Friedrichovi Reiserovi a věrných bratřích

Auszug aus dem Protokoll des Inquisitionsprozesses gegen Friedrich Reiser durch Jakob Wencker (1668–1743), Horst KÖPSTEIN (ed.) (= Anlage A), in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 59–63.

Andreas JUNG, *Friedrich Reiser. Eine Katzergeschichte aus dem fünfzenten Jahrhundert*, Walther E. SCHMIDT (ed), Herrnhut, 1915.

Heinrich KRAMER (INSTITORIS), *Sanctae Romanae ecclesiae fidei defensionis clipeum adversus Valdensium seu Pickardorum heresim*, Olomouc 1501 (Národní knihovna ČR sign. 65 C 288).

Heinrich KRAMER (INSTITORIS); *Opusculum in errores Monarchie*, Venezia 1499 (Bayerische Staatsbibliothek sign. Ink I-231 - GW M12487).

Heinrich KRAMER, *Tractatus varii cum sermonibus plurimis contra quattor errores novissime extros adversus divinissimum eucharistie sacramentum*, Nürnberg 1496 (Bayerische Staatsbibliothek, sign. 4 Inc.c.a. 959).

Horst KÖPSTEIN, Über den deutschen Hussiten Friedrich Reiser, in: *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft* 7, 1959, s. 1079–1082.

Les Chroniques Strasbourgeoises de Jacques Trausch et de Jean Wencker. Les Annales de Sébastien Brant (= Mittheilungen der Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler im Elsass, II. Folge Band 15.), Léon DACHEUX (ed.), Strassburg 1892.

Quellen zur Ketzergeschichte Brandenburgs und Pommerns, Dietrich KURZE (ed.), Berlin – New York 1975, s. 288–302.

Výslech Štěpána z Basileje, in: František Michálek BARTOŠ, *Husitství a cizina*, Praha 1931, s. 248–250.

Jakob WIMPFELING. *Briefwechsel*, Teilband 1, (= *Jacobi Wimpfelingi opera selecta III/1 Epistolae*), Otto HERDING – Dieter MERTENS (edd.), München 1990.

Jacobi WIMPFELINGii Cis Rhenum Germania. Recusa post CXLVIII. annos, Johann Michael MOSCHEROCH (ed.), Štrasburg 1649.

Prameny o Jednotě bratrské

Akty Jednoty bratrské I, Jaroslav BIDLO (ed.), Brno 1915.

Akty Jednoty bratrské II, Jaroslav BIDLO (ed.), Brno 1923.

Jan BLAHOSLAV, *O původu Jednoty bratrské a řádu v ní*, Otakar ODLOŽILÍK (ed.), Praha 1928.

Jan BLAHOSLAV, *Summa quaedam brevissima, collecta ex variis scriptis Fratrum, qui falso Valdenses vel Piccardi vocantur, de eorumdem Fratrum origine et actis*, in: J. GOLL, *Quellen und Untersuchungen zur Geschichte der Böhmisches Brüder I.*, Praha 1878, dodatek L, s. 114–128.

Das Buch der Prager Magister, in: Jaroslav GOLL, *Quellen un Untersuchungen zur Geschichte der Böhmisches Brüder 1*, Praha 1878, dodatek G, s. 104nn.

Vavřinec KRASONICKÝ, *O učených*, in: Amedeo MOLNÁR, *Českobratrská výchova před Komenským*, Praha 1956, s. 79–99.

Obrana viery proti Pikhartóm, Josef Alexandr DUNDR (ed.), *Časopis katolíckého duchovenstva* 5/1–8, 1864, s. 45–65, 113–134, 187–204, 280–291, 351–370, 463–472, 506–521, 575–595.

Иван Саввич ПАЛЬМОВ, *Чешские братья в своих конфессиях до начала сближения их с протестантами в конце первой четверти XVI столетия I/ 2*, Praha 1904.

Teologické spisy

Anonymní traktát *De cantu vulgari*, in: Zdeněk NEJEDLÝ, *Dějiny husitského zpěvu* 3, Praha 1955, s. 450nn.

Ondřej z BRODU, *Tractatus de sumptione venerabilis pretiosique corporis ac sanguinis Domini nostri Jesu Christi*, in: *Studien und Texte zum Leben und Wirken des Prager Magisters Andreas von Brod*, Jaroslav KADLEC (ed.), Aschendorff 1982, s. 167–224.

Nicolaus de DRESDA, *Contra Gallum* (editio critica), in: Helena KRMÍČKOVÁ, *Studie a texty. K počátkům kalicha v Čechách*, Brno 1997, s. 165–195.

Nicolaus de DRESDA, *Sermo ad clerum de materia sanguinis. Nisi manducaveritis*, in: Puncta, Romolo CEGNA (ed.), *Mediaevalia Philosophica Polonorum* 33 Warszawa 1996, s. 157–197.

Petr CHELČICKÝ, *Spisy z Pařížského Sborníku* (= Sbíрка pramenů k náboženským dějinám 1), Jaroslav BOUBÍN (ed.), Praha 2008.

Petr CHELČICKÝ, *Siet viery*, (= Sbíрка pramenů k náboženským dějinám 3), Jaroslav BOUBÍN (ed.), Praha 2012.

Petr CHELČICKÝ, *Spisy z Olomouckého sborníku* (= Sbíрка pramenů k náboženským dějinám 4), Jaroslav BOUBÍN (ed.), Praha 2016.

Petr CHELČICKÝ, *Spisy z Kapitulního sborníku* (= Sbíрка pramenů k náboženským dějinám 5), Jaroslav BOUBÍN (ed.), Praha 2018.

Václav KORANDA ml., *List panu Janu Kostkovi z Postupic*, in: *Manualník M. Václava Korandy*, Josef TRUHLÁŘ (ed.), Praha 1888, s. 35–38.

Václav KORANDA ml., *Traktát o velebné a božské svátosti oltářní, kterak má přijímána býti od věrných křesťanov – O rozdávanie dietkám – O zpievani a čtení českém – O lichvě*, Prague, 1493, Knihovna Národního Muzea, Praha, sign. 25 F 1.

- Petri Payne Anglici Positio, replica et propositio in concilio Basiliensi a 1433 atque oratio ad Sigismundum regem a. 1429 Bratislaviae pronunciatae*, František Michálek BARTOŠ (ed.), Tábor 1949.
- Petrus PAYNE, *Quia nostri teporis homines*, in: Helena KRMÍČKOVÁ, *Studie a texty. K počátkům kalicha v Čechách*, Brno 1997, s. 148–164.
- Petrus PAYNE, *Tractatus I. de corpore Christi*, in: Jan SEDLÁK, *Táborské traktáty eucharistické*, Brno, 1918, část edic s. 21–28.
- Petrus PAYNE, *Tractatus II. de corpore Christi*, in: J. SEDLÁK, *Táborské traktáty eucharistické*, část edic s. 29–37.
- Mikuláš z PELHŘIMOVA, *Confessio Taboritarum*, Amedeo MOLNÁR – Romolo CEGNA (edd.), Roma 1983.
- List mistra Jana Rokycany proti Pigharthóm po Čechách i Moravě rozeslaný, in: *Manualník M. Václava Korandy*, Josef TRUHLÁŘ (ed.), Praha 1888, s. 42nn.
- M. Jan Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího*, František ŠIMEK (ed.), Praha 1949.
- Postilla Jana Rokycany I*, František ŠIMEK (ed.), Praha 1928.
- Postilla Jana Rokycany II*, František ŠIMEK (ed.), Praha 1929.
- Jakoubek ze STŘÍBRA, *Pius Jesus*, in: Jaroslav KADLEC, *Literární polemika mistrů Jakoubka ze Stříbra a Ondřeje z Brodu o laický kalich*, *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 21/fasc. 2, 1981, s. 80–87.
- Polemika mezi Jakoubkem ze Stříbra a Ondřejem z Brodu, *De jure mutandi antiquos Ecclesiae ritus*, in: *Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium III*, Hermann von der HARDT (ed.), Francofurti – Lipsiae 1698, sl. 530–585.
- Jan ŽELIVSKÝ, *Dochovaná kázání z roku 1419 I, Od neděle velikonoční do páté neděle po sv. Trojici*, Amedeo MOLNÁR (ed.), Praha 1953.
- Výzva Jana Želivského. Výbor z kázání*, Amedeo MOLNÁR (ed.), Praha 1954.

Středověké a raně novověké obecně naučné spisy

Matouš PHILONOMUS BENEŠOVSKÝ, *Grammatica Bohemica – Knížka slov českých vyložených*, Ondřej KOUPIL (ed.), Praha 2003.

Benediktinské spirituální a normativní texty

Dialogorum libri quattor seu De miraculis patrum italicorum. Grégoire le GRAND, *Dialogues* II, Adalbert de VOGÜÉ (ed.), (= Sources chrétiennes 260) Paris 1979.

La Regle de S. Benoit I–VII, Adalbert de VOGÜÉ (ed.), (= Sources chrétiennes 181–186) Paris 1972–1977.

Přehled hlavní použité literatury

Božena AUŠTECKÁ, *Jan Želivský jako politik*, Praha 1925.

Robin BAKER, Constantine of England and the Bohemians': Hussitism, Orthodoxy, and the End of Byzantium, *Central Europe* 5/1, May 2007, s. 23–46.

Stanislav BÁRTA, *Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského na církevní statky (1420–1437)*, Brno 2016.

František Michálek BARTOŠ, A Delegate of the Hussite Church to Constantinople, *Byzantinoslavica* 24, 1963, s. 287–292 a *Byzantinoslavica* 25, 1964, s. 69–74.

František Michálek BARTOŠ, *Biskupství v Jednotě bratrské* (samizdat), Praha 1944.

František Michálek BARTOŠ, *Husitství a cizina*, Praha 1931.

František Michálek BARTOŠ, *Literární činnost Jakoubka ze Stříbra*, Praha 1925.

František Michálek BARTOŠ, *Literární činnost M. Jana Rokycany, M. Jana Příbrama, M. Petra Payna*, Praha 1928.

František Michálek BARTOŠ, *M. Petr Payne. Diplomát husitské revoluce*, Praha 1956.

František Michálek BARTOŠ, M. Petr Engliš v zápase husitské revoluce, in: *Sborník přednášek, věnovaných životu a dílu anglického husity Petra Payna-Engliše 1456–1956*, Josef POLIŠENSKÝ (ed.), Praha 1957, s. 25–48.

František Michálek BARTOŠ, *Světcí a kacíři*, Praha 1949, s. 214n.

František Michálek BARTOŠ, Z počátků Jednoty Bratrské I. Husitské náběhy k odtržení od Říma a Jednota bratrská, *Časopis Musea království Českého* 95, 1921, 95/1 s. 30–43; 95/2–3 s. 127–139.

Eliška BAŤOVÁ, *Kolínský kancionál z roku 1517 a bratrský zpěv na počátku 16. století*, Praha 2011.

Eliška BAŤOVÁ, O zpívaní a čtení českém tractat. A Treatise on Reading and Singing in Czech by Vaclav Koranda the Younger: A Contribution to the History of Czech Liturgical Language, *The Bohemian Reformation and Religious Practice* 8, 2011, s. 146–161.

Karel BERÁNEK – Ludmila MRÁZKOVÁ – Jitka KŘEČKOVÁ, *Benediktini – klášter Emauzy, Praha 1400–1950* (= Česká republika, Národní archiv, inventář. Archivní pomůcka č. 48, sign. 000079/00, NAD č. 36), Praha 1954–2021.

Marie BLÁHOVÁ, *Úvod*, in: Vavřinec z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika. Píseň o vítězství u Domažlic*, Praha 1979, s. 5–8.

Tomáš BOROVSKEÝ, Kláštery, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP, Praha 2014, s. 274–289.

Jaroslav BOUBÍN, Jan Rokycana. Poznámky k druhému životu husitského arcibiskupa, in: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany. Vědecká konference o životě, díle a významu Mistra Jana z Rokycan*, (= Suppl. Historie 3), Vratislav KULÍŘ – Eva SÝKOROVÁ – Miroslava ŠANDOVÁ (edd.), Rokycany 1997, s. 5–20.

Jaroslav BOUBÍN, *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, Praha 2005.

Jaroslav BOUBÍN, Vrcholné dílo středověkého vizionáře, in: Petr CHELČICKÝ, *Siet viery*, (= Sbírka pramenů k náboženským dějinám 3), Jaroslav BOUBÍN (ed.), Praha 2012, s. 7–44.

William Robert COOK, *Peter Payne. Theologian and Diplomat of the Hussite Revolution* (unpublished doctoral thesis), Cornell University, Michigan 1971.

Jan Blahoslav ČAPEK, Vztah českých autorů reformačních k Emauzům a k tradici církevněslovanské, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK (edd.), Praha 1975.

Jaroslav ČECHURA, *Sekularizace církevních statků v husitské revoluci*, kandidátská disertační práce Historického ústavu Akademie věd, Praha 1984.

Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, Praha 2008

Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1437–1526 I. Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad (1437–1471)*, Praha 2010.

Václav ČERMÁK, *Hlaholské písemnictví v Čechách*, Praha 2020.

Václav ČERMÁK, Ke kořenům církevněslovanského písemnictví kláštera Na Slovanech, in: *Karel IV. a Emauzy. Liturgie – Obraz – Text*, Kateřina KUBÍNOVÁ a kol. (edd.), Praha 2017, s. 14–27.

Petr ČORNEJ, Království dvojího lidu, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2014, s. 549–585.

Petr ČORNEJ, *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*, Praha 1992.

Petr ČORNEJ, Původní vrstva Starých letopisů českých, in: *Prameny dějin českých. Nová řada II. Staré letopisy české (Texty nejstarší vrstvy)*, Alena M. ČERNÁ – Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ (edd.), Praha 2013, s. VII–XLIII.

Petr ČORNEJ, *Světla a stíny husitství*, Praha 2020.

Petr ČORNEJ, *Velké dějiny země koruny české V*, Praha – Litomyšl 2000.

Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, Praha – Litomyšl 2007.

- Zdeněk V. DAVID, *Nalezení střední cesty, Liberální výzva utrakvistů*, Praha 2012.
- David EBEN, Strahovské hlaholské zlomky a jejich vztah k pražské chorální tradici, in: *Karel IV. a Emauzy. Liturgie – Text – Obraz*, Kateřina KUBÍNOVÁ (ed.), Praha 2017, s. 54–65.
- Jörg FEUCHTER, Frauen und Friedrich Reiser, in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 87–108.
- I. W. FRANK O.P., Leonhard Huntepichler O.P. (+ 1478), Theologienprofessor und Ordensreformer in Wien, *Archivum Fratrum Praedicatorum* 36, 1966, s. 313–388.
- Gustav FRIDRICH, *Rukověť křesťanské chronologie*, Praha 1997.
- Valérie GERONIMI, L'Évangéliste slavon de Reims. Mythes, (re)découverte historique et perspectives, *Révue des études slaves* LXXXIX/1-2, 2018, s. 133–142.
- Anton GINDELY, *Geschichten der böhmischen Brüder I*, Prag 1857.
- Jaroslav GOLL, Jednota bratrská v 15. století, *Časopis Musea Království českého*, 48, 1884, s. 36–53.
- Jaroslav GOLL, *Petr Chelčický a Jednota bratrská v XV. stol.*, Praha 1916.
- Jaroslav GOLL, *Quellen un Untersuchungen zur Geschichte der Böhmischen Brüder I*, Praha 1878.
- Ota HALAMA, Jednota bratrská, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2014, s. 606 – 617.
- Václav HANKA, Dopisy z ciziny Wáclawowi Hankowi, *Časopis českého Museum* 14, 1840/2, s. 187–199.
- Herman HAUPT, Husitische Propaganda in Deutschland, in: *Historisches Taschenbuch 7*, Wilhelm MAURENBRECHER (ed.), Leipzig 1888, s. 233–304.
- Bohuslav HAVRÁNEK, Vztahy kláštera Na Slovanech k jazyku a literatuře charvátskohlaholské, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK (edd.), Praha 1975, s. 145–148.

- Leander HELMLING, *Emaus. Kurzgefaßte Geschichte und Beschreibung der Kirche und des Klosters*, Prag 1903.
- Petr HLAVÁČEK, Inkvizitor Heienrich Institoris (+1505) a jeho působení v českých zemích, *Lutheranus* 5, 2015, s. 67–82.
- David Ralph HOLETON, Liturgický život české reformace, in: *Umění české reformace (1380 – 1620)*, Kateřina HORNÍČKOVÁ – Michal ŠRONĚK (edd.) Praha 2010, s. 219–233.
- Václav HUŇÁČEK, Klášter na Slovanech a počátky východoslovanských studií u nás, in: Jan PETR – Sáva ŠABOUK (edd.): *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Praha 1975, s. 175–186.
- Václav HUŇÁČEK, K otázce emauzského Philonoma, *Bulletin ústavu ruského jazyka a literatury* 9, 1965, s. 57–65.
- Henry JADART, Le dossier de L'Évangéliste slave a la Bibliothèque de Reims, *Le bibliographe moderne courrier international des archives et des bibliothèques* 6, 1902, s. 101–114.
- Antonín KALOUS, Matyáš Korvín a království dvou králů, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2014, s. 618–634.
- Howard KAMINSKY, *A History of the Hussite Revolution*, Los Angeles – London 1967.
- Jiří KEJŘ, Deklarace Pražské university z 10. března 1417 o přijímání pod obojí a její historické pozadí, *Sborník historický* 8, 1961, s. 133–156.
- Milan KOPECKÝ, K traktátu o učení V. K., *Z kralické tvrže* XIV, 1987, 1–5.
- Božena KOPIČKOVÁ, *Jan Želivský*, Praha 1990.
- Ondřej KOUPIL, Matouš Benešovský zvaný Philonomus a jeho jazykové knížky, in: Matouš PHILONOMUS BENEŠOVSKÝ, *Grammatica Bohemica – Knížka slov českých vyložených*, (ed.), Praha 2003, s. IX–XLVI.
- Alois KRCHŇÁK, *Čechové na basilejském sněmu*, Roma 1997.

Helena KRMÍČKOVÁ, Jakoubkova utrakvistická díla z roku 1414, in: *Jakoubek ze Stříbra. Texty a jejich působení*, Ota HALAMA – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2006, s. 171–183.

Helena KRMÍČKOVÁ, *Studie a texty. K počátkům kalicha v Čechách*, Brno 1997.

Kateřina KUBÍNOVÁ, *Emauzský cyklus. Ikonografie středověkých nástěnných maleb v ambitu kláštera Na Slovanech*, Praha 2012.

Petr KUBÍN, Stručná historie eucharistického dogmatu, in: *V oplatce jsi všecek tajně. Eucharistie v náboženské a vizuální kultuře českých zemí do roku 1620*, Aleš MUDRA (ed.), Praha 2017.

Pavel B. KŮRKA, Slovanský klášter mezi husitstvím a katolicismem. Dějiny klášterní komunity v letech 1419–1592, in: *Emauzy. Benediktinský klášter Na Slovanech v srdci Prahy*, Klára BENEŠOVSKÁ – Kateřina KUBÍNOVÁ (edd.), Praha 2007, s. 107–124.

Tabita LANDOVÁ, *Liturgie Jednoty bratrské*, Praha 2014.

Albert de LANGE, Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“. Quellen und Literatur zu Person und Werk, in: Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 29–74.

Hugh LAWRENCE, *Dějiny středověkého mnišství*, Praha – Brno 1991.

Louis LEGER, *Notice sur L'Évangélique slave de Reims. Dit: Text du sacre*, Reims – Praha 1899.

Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967.

Josef MACEK, *Prokop Veliký*, Praha 1953,

Josef MACEK, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001.

Josef MACŮREK, Husitství v rumunských zemích, *Časopis matice moravské* 51, 1927, s. 1–98.

Franz MACHILEK, Aufschwung und Niedergang der Zusammenarbeit von Waldensern und Hussiten im 15. Jahrhundert (unter besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse in

- Deutschland), in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 277–316.
- Franz MACHILEK, Eichstätter Inquisitionsverfahren aus dem Jahre 1460, *Jahrbuch für fränkische Landesforschung* 34/35, 1975, s. 417–447.
- Jindřich MAREK, *Václav Koranda mladší: Utravvistický administrátor a literát*, Praha 2017.
- František Václav MAREŠ, Emauzské prameny českého pravopisu, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK (edd.), Praha 1975, s. 169–172.
- František Václav MAREŠ, Hlaholice na Moravě a v Čechách, in: František Václav MAREŠ, *Cyrlometodějská tradice a slavistika*, Emilie BLÁHOVÁ – Josef VINTR – Václav KONZAL (edd.), Praha 2000, s. 61 – 118. Původně vyšlo in: *Slovo* 21, 1971, s. 133–200.
- Jon MICHALCESCU, *Die Bekenntnisse und die wichtigsten Glaubenszeugnisse der griechisch-orientalischen Kirche*, Leipzig 1904.
- Amedeo MOLNÁR, *Bratr Lukáš bohoslovec Jednoty*, Praha 1948.
- Amedeo MOLNÁR, L'internationale des Taborites et des Vaudois, *Bolletino della Società di Studi Valdesi* 88, 1967, Nr. 122, s. 3–13.
- Amedeo MOLNÁR, *Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru*, Praha 1991.
- Peter MORÉE, *Preaching in fourteenth-century Bohemia. The life and ideas of Milicius de Chremsir (+ 1374) and his significance in the historiography of Bohemia*, Heršpice 1999.
- Joseph Theodor MÜLLER, *Dějiny Jednoty bratrské I*, Praha 1923.
- Petra MUTLOVÁ, Die Dresdner Schule in Prag: eine Waldensische „Connection“?, in: *Friedrich Reiser und die „waldensich-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP, Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 261–276.
- Jana NECHUTOVÁ, K charakteru eucharistie v české reformaci, *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity B* 18, 1971, s. 31–44.

- Zdeněk NEJEDLÝ, Mládi M. Jana z Rokycan, *Časopis Musea Království českého* 73, 1899, s. 517–534.
- Zdeněk NEJEDLÝ, *Dějiny husitského zpěvu* 4, Praha 1955.
- Zdeněk NEJEDLÝ, *Dějiny husitského zpěvu* 5, Praha 1955.
- Martin NODL, Česká reformace, in: *Umění české reformace*, Kateřina HORNÍČKOVÁ – Michal ŠRONĚK (edd.), Praha 2010, s. 17–40.
- Václav NOVOTNÝ, *M. Jan Hus. Život a dílo* I, Praha 1919.
- Henri OMONTE, Catalogue de Manuscrit grecs copiés a Paris au XVIe siècle par Constantin Palaeocappa, in: *Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France*, Ernest LEROUX (ed.), Paris 1886, s. 241–279.
- Ivan OSTOJIĆ, Benediktinci glagoljaši, *Slovo. Časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 9–10, 1960, s. 14–42.
- Ludmila PACNEROVÁ, Hlaholice v české písařské praxi, *Listy filologické* 112, 1989, s. 30–40 a přílohy s. I–VII.
- Adam PÁLKA, *Martin Lupáč z Újezda: osobitý myslitel doby interregna a Jiřího z Poděbrad*, Disertační práce Masarykovy univerzity, Brno 2020.
- Иван Саввич ПАЛЬМОВ, К вопросу о сношении чехов-гуситов с Восточной Церковью в половине XV века, *Христианское чтение* 1–2, 1888, s. 70–109.
- Milada PAULOVÁ, L'empire Byzantin et les Tchèques avant la chute de Constantinople, in: *Byzantinoslavica* 14, 1953, s. 158–225.
- Milada PAULOVÁ, Styky českých husitů s cařihradskou církví na základě církevních poměrů byzantských, *Časopis Musea Království Českého* 92/1, 1918, s. 17–20, 92/2, s. 111–121, 92/3, s. 215–228, 92/4, s. 306–314.
- Josef PEKAŘ, *Žižka a jeho doba* I, Praha 1992.
- Josef PEKAŘ, *Žižka a jeho doba* III, Praha 1992.
- Antonín PODLAHA, *Posvátná místa království českého* I, Praha 1907.

Michal POHUNEK, *Dějiny kláštera Na Slovanech za husitství v letech 1419–1442*, diplomová práce KTF UK, Praha 2014.

Jiří PRAŽÁK – Karel BERÁNEK – František BENEŠ, *Inventáře a katalogy Státního ústředního archivu v Praze. Listiny českých zrušených klášterů 1115–1784*. AZK – L 45/I/1. Praha, 1961.

Jan ROKYTA, *Doba a dílo Petra Chelčického*, Blansko 2013.

Steven RUNCIMAN, *Pád Cařihradu*, Praha 1970.

Rudolf ŘÍČAN, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha 1957.

Vladimír SAKAŘ, Klášter Na Slovanech v období husitského revolučního hnutí a jeho doznívání, in: *Z tradic slovanské kultury v Čechách*, Jan PETR – Sáva ŠABOUK, Praha 1975, s. 187–191.

Antonín SALAČ, *Constantinople et Prague en 1452. Cařihrad a Praha r. 1452*, Praha 1958.

Jan SEDLÁK, *Táborské traktáty eucharistické*, Brno 1918.

Murray L. WAGNER, *Petr Chelčický. A Radical Separatist in Hussite Bohemia*, Ontario 1983.

Walther E. SCHMIDT, Einleitung des Herausgebers, in: Andreas JUNG, *Friedrich Reiser. Eine Ketzergeschichte aus dem fünfzehnten Jahrhundert*, Walther E. SCHMIDT (ed.), Herrnhut 1915, s. IV–XLII.

Martin SCHNEIDER, Friedrich Reiser – Herkunft, Berufung und Weg, in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 75–86.

Jan SLÁDEČEK, *Čakovice. Historie obce a okolí*, Praha 1992.

Vojtěch SOKOL, Vavřinec Krasonický, in: *Praga mystica. Z dějin české reformace*, (= Acta reformationem bohemicam illustrantia III), Praha 1984, s. 51–89.

Tomáš SOMER – Josef ŠRÁMEK, *Benediktinské opatství ve Vilémově. Dějiny zapomenutého kláštera na česko-moravském pomezí*, České Budějovice 2015.

- Ольга Б. СТРАХОВА, Глаголическая часть Реймского евангелия: история, язык, текст, *Palaeoslavica. Supplementum* 3, 2014.
- Gerta ŠAŠKOVÁ, Jednota bratrská a konsistoř pod obojí v době administrátorství M. Václava Korandy, *Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-filologická* 1, 1926, s. 1–85.
- František ŠMAHEL, *Basilejská kompaktáta. Příběh deseti listin*, Praha 2011.
- František ŠMAHEL, Curriculum vitae magistri Petri Payne, in: *In memoriam Josefa Macka (1922–1991)*, Miloslav POLÍVKA – František ŠMAHEL (edd.), Praha 1996, 141–160.
- František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů*, Praha 1995.
- František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 2. Kořeny české reformace*, Praha 1996.
- František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1996.
- František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996.
- František ŠMAHEL, *Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje*, Praha 2008.
- František ŠMAHEL, Magister Peter Payne. Curriculum vitae eines englischen nonkonformisten, in: *Friedrich Reiser und die „waldensisch-hussitische Internationale“*, Albert de LANGE – Kathrin Utz TREMP (edd.), Ötisheim – Schönenberg 2006, s. 241–260.
- Prosper TABRÉ, *Trésors des Églises de Reims*, Reims 1843.
- Josef TEIGE, *Základy starého místopisu pražského I/I*, Praha 1910.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy II*, Praha 1892.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy III*, Praha 1893.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy IV*, Praha 1899.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy V*, Praha 1905.
- Wáclaw Wladiwoj TOMEK, *Dějepis města Prahy V*, Praha 1881.

- Wacław Władiwoj TOMEK, *Dějepis města Prahy IX*, Praha 1893.
- Wacław Władiwoj TOMEK, *Děje university pražské*, Praha 1849.
- Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III/1, Věk poděbradský I*, Praha 1915.
- Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský II*, Praha 1918.
- Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III/3, Věk poděbradský III*, Praha 1930.
- Kathrin Utz TREMP, Rezeptiongeschichte, in: *Quellen zur Geschichte der Waldenser von Freiburg im Üchtland (1399–1439)*, Hannover 2000 (= Monumenta Germaniae Historica, Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters, Bd. 18), s. 159–186.
- Kathrin Utz TREMP, *Waldenser, Wiedergänger, Hexen und Rebellen. Biographien zu den Waldenserprozessen von Freiburg in Üchtland (1399 und 1430)*, Freiburg 1999.
- Josef VÁLKA, Mistr Jan Rokycana. Obtížná cesta středu, in: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany. Vědecká konference o životě, díle a významu Mistra Jana z Rokycan*, (= Suppl. Historie 3), Vratislav KULÍŘ – Eva SÝKOROVÁ – Miroslava ŠANDOVÁ (edd.), Rokycany 1997, s. 31–40.
- Arnošt VYKOUKAL, Remešský staroslovanský Evangeliář, zvaný „Texte du sacre“ s liturgického hlediska, in: *Slovanské studie. Sbirka statí věnovaných prelátu univ. prof. Dr. Josefu Vajsovi k uctění jeho životního díla*, Praha 1948, s. 189–206.
- Johannes ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007.
- Blanka ZILYNSKÁ, *Husitské synody v Čechách 1418–1440*, Praha 1985.
- Blanka ZILYNSKÁ, Kališnická církev, in: *Husitské století*, Pavlína CERMANOVÁ – Robert NOVOTNÝ – Pavel SOUKUP (edd.), Praha 2014, s. 589; František ŠIMEK, *M. Jan Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího*, Praha 1949, s. 586–605.
- Jáchym Dalimil ZÍTKO, *Stručné dějiny emauzského opatství v Praze a soupis uměleckohistorické literatury v knihovně opatství*, Praha 2007.

Summary

History of the Slavonic Monastery during the Hussite and Utraquist Period is a systematic and critical dissertation on the history of the Slavonic Monastery in the New Town of Prague and its monastic community in the period 1419–1471. For a deeper understanding of the events of the period, the research also considers the context of the events which occurred before and after this period and examines the relationship between the monastic tradition of the Order of Saint Benedict and the reforming spirit of the Hussite movement in fifteenth century Bohemia.

In October 1419, the community of the Slavonic monastery adopted the reforms advocated by Jakoubek of Střibro, entailing a return to the liturgy of the Mass in which the Sacrament of the Altar to the laity *sub utraque specie* was administered as both consecrated bread and wine, representing the body and blood of Christ (i.e., communion under both kinds), contrary to the practice of the official Roman Catholic Church at the time. The re-introduction of this practice had great significance to the Christian movement in Bohemia, and the chalice became a symbol of reformation of the church and society into forms which more closely resembled the ideals of the New Testament than the common beliefs of late medieval Catholicism.

Merging with the reformist Utraquist church ensured survival for the Slavonic monastery, whereas otherwise, like other religious communities in Prague, its community would have been destroyed. Sympathy for Utraquist reforms also existed within this community at the time. Despite coexisting with New Town radicalism during the first years of the Hussite revolution, influenced mainly by Jan Želivský, a politically active priest, the monastic community later mainly aligned itself with moderate Utraquists, represented by Jan Rokycana, the elected archbishop of Prague. Despite this centrist orientation, the community exhibited a tendency to cooperate with more radical movements such as the Taborites, a German Waldensian group known as the Faithful Brothers, who advocated Hussite beliefs, and the Unity of the Brethren, whose founder, Řehoř Krejčí, also came from the Slavonic community. Master Peter Payne, the English Lollard theologian and diplomat of the Hussite revolution, was also in close contact with the local community and even lived and worked as a priest at the Slavonic monastery before the Battle of Lipany. When the influence of the conservative direction prevailed in Prague, Jan Příbram, its leading thinker and administrator of the Prague Utraquist clergy, intervened in the running of the monastery.

In the fifteenth century, the monks of the local monastery took over the Podskalí parish, which until then had been administered from the now defunct church of St. Nicholas. They also administered the parish of St. Remigius in Čakovice throughout this period. At the beginning of the Hussite revolution, the monks were involved in supporting the siege of Vyšehrad by Hussite troops in the autumn of 1420. Havel, the Slavonic abbot at the time, later served as a chaplain in the army of Prague's New Town during the siege of Pilsen in 1433.

The disappearance of the unique Slavic liturgy of the Croatian-Glagolitic type in the 1520s and its gradual replacement with the common mass liturgy of the Prague Utraquist direction, whose canon was served in Latin, was a dark side of the Hussite period. However, to deepen the participation of the people, this mass was enriched with a Czech reading of the epistles, gospels and other literature in the national language. Only minimal source information is available about the period's observance of monastic duties such as prayer and the Liturgy of the Hours.

From an economic point of view, the monastic community mainly derived its income from butcher shops in Prague and the vineyard in Petřín. It also had income from rural estates, fields, pastures, ponds, etc. The monastic property was also adversely affected by secularization during the reign of Emperor Sigismund. On this point, sources in the literature mainly mention economic articles for the village of Jeneč, which the emperor provided for use to some of his more important servants. Starting in the 1560s, the Slavonic abbot Václav commissioned the construction of houses with gardens on the barren plots of the monastery's property and leased them to generate income for the monastic community.

In the early 1550s, the monastic community was probably involved in negotiations in Constantinople between the Czech Utraquist Church and the Eastern Church. The famous Reims Gospel, which at some point in the fifteenth century found its way from Prague's Slavonic monastery, where it was bound into a compact volume, to Constantinople, is considered proof of the Slavonic monks' participation during these negotiations. Although speculation that this gem was intended as a gift from the Czech emissary to representatives of the Greek Church cannot be sufficiently confirmed by sources, it also cannot be conclusively denied. From Constantinople, the Gospel then went to Reims, France, where it is still today.

Despite the adoption of Utraquist reforms, the Slavonic monastery retained the character of a religious institution for the entire period, and throughout that time, a monastic community resided there and selected its own abbots. This situation most certainly endured until the beginning of the sixteenth century.

Anotace

Disertační práce *Dějiny kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské* zpracovává systematicky a kriticky dějiny klášterní komunity kláštera Na Slovanech na Novém Městě pražském v letech 1419–1471, přičemž je přihlíženo také k událostem předchozím a pozdějším, pokud to umožňuje lépe vykreslit dění ve zkoumané době. Základní problematikou je zde vztah mnišských ideálů v tradici řehole svatého Benedikta a reformního ducha husitského hnutí v Čechách patnáctého století. Mimo to jsou zde zpracovány otázky charakteru v tehdejších klášteře sloužené mešní liturgie, věrnosti zdejší komunity mnišským ideálům a vztahu komunity kláštera k radikálním hnutím patnáctého století. Část disertace se také věnuje vztahům komunity k bližšímu okolí kláštera a vytvoření obecně historického přehledu o sledovaném objektu. Najdeme zde i kapitolu o osudech slavného Remešského evangeliáře.

Klíčová slova: Slovanský klášter, benediktini, husité, utrakvismus

Abstract

History of the Slavonic Monastery during the Hussite and Utraquist Period is a systematic and critical dissertation on the history of the Slavonic Monastery in the New Town of Prague and its monastic community in the period 1419–1471. For a deeper understanding of the events of the period, the research also considers the context of the events which occurred before and after this period and examines the relationship between the monastic tradition of the Order of Saint Benedict and the reforming spirit of the Hussite movement in fifteenth century Bohemia. The study examines the character of the mass liturgy performed at the monastery at the time and discusses the local monastic community's loyalty to monastic ideals and its relationship to radical movements in the fifteenth century. The community's relationship to the monastery's immediate surroundings is also discussed, and a general historical overview of the period is given, including a chapter on the movements and fate of the famous Reims Gospel.

Key words: Slavonic monastery, Benedictines, Hussites, Utraquism